
A gyorsított eljárás és a sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás az ítélezési gyakorlatban

Angyal Zoltán*

Az Európai Unió Bíróságának eljárásai meglehetősen időigényesek. A két igazságszolgáltatási fórum közül a Bíróság eljárásainak összesített átlaga 2023-ban 17 hónap volt, míg a Törvényszéknél 18 hónap. Gyorsabb eljárásokra az uniós jog három lehetőséget kínál. Ezek a közül a legrégebbi, de legkevésbé szabályozott a soron kívüli eljárás. A legszélesebb körben alkalmazható a gyorsított eljárás. Végül a leggyorsabb a sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás. A tanulmány bemutatja az utóbbi két különleges eljárás szabályozási hátterét és gyakorlati alkalmazását.

Kulcsszavak: Európai Bíróság, gyorsított eljárás, sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás, igazságügyi statisztikák, esetjog

The expedited procedure and the urgent preliminary ruling procedure in case law

The procedures of the Court of Justice of the European Union are quite time-consuming. Of the two courts, the cumulative average for the Court of Justice was 17 months in 2023, compared with 18 months for the General Court. EU law offers three possibilities for faster procedures. The oldest and the least regulated of these is the priority procedure. The most widely used is the expedited procedure. Finally, the fastest is the urgent preliminary ruling procedure. The study describes the regulatory background and practical application of the last two special procedures.

Keywords: European Court of Justice, expedited procedure, urgent preliminary ruling procedure, judicial statistics, case law

<https://doi.org/10.32980/MJSz.2024.3.40>

1. Bevezetés

Az Európai Unió Bíróságának (a továbbiakban: Bíróság) igazságügyi statisztikáit böngészve szembeűnő mind a Bíróság, mind a Törvényszék eljárásainak viszonylagos időigényessége. A 2023-as éves jelentésből figyelemreméltó adatok derülnek ki. Az eljárások időtartama a következőképpen alakult hónapokban kifejezve és kerekítve: 17 hónap az előzetes döntéshozatali kérelmek tekintetében,

* Habilitált egyetemi docens, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Európai és Nemzetközi Jogi Intézet.

21 hónap a közvetlen kereseteknél¹, és 14 hónap a fellebbezések vonatkozásában. Ehhez képest a gyorsított eljárásokban átlagosan 9 hónap² alatt, a sürgősségi döntéshozatali iránti eljárásokban pedig mindössze 4 hónap alatt döntés született.³ A Törvényszéken a Bíróságéhoz képest hosszabbak az eljárások. Az állami támogatásokkal kapcsolatos ügyekben átlagosan 34 hónap, a versennyel kapcsolatos kereseteknél 37 hónap, a közszolgálatnál 18 hónap, a szellemi tulajdonnál 14 hónap, és az egyéb közvetlen kereseteknél 23 hónap.⁴ A Törvényszéken szintén lehetőség van gyorsított eljárásra, ezek időtartamára nézve azonban a Törvényszék igazságügyi statisztikái nem tartalmaznak adatokat.⁵

A Bíróság Alapokmánya⁶ (a továbbiakban: alapokmány) értelmében az eljárási szabályzat gyorsított eljárást és a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térségre vonatkozó előzetes döntéshozatalra utalás esetében sürgősségi eljárást írhat elő. Az alapokmány általánosságban rögzíti azt, hogy ezen eljárások vonatkozásában a beadványok és az írásbeli észrevételek benyújtására az általánoshoz képest rövidebb határidőt, valamint főtanácsnoki indítvány mellőzését is elő lehet írni.⁷

A gyorsított eljárásra és a sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárásra irányadó jogszabályszovegek azonban nem határozzák meg részletesen azokat a körülményeket, amelyek fennállása esetén ezeket az eljárásokat kell alkalmazni. E tekintetben kizárólag az EUMSZ 267. cikk negyedik bekezdése tartalmaz kifejezett utalást egy olyan helyzetre, amely szükségessé teszi, hogy a Bíróság „*a lehető legrövidebb időn belül*” határozzon, nevezetesen, ha az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés egy fogva tartott személyt érintő ügyben merül fel.

A tanulmány célja, hogy bemutassa, elemezze és összehasonlítsa a két speciális eljárás alapvető jellemzőit, valamint azok alkalmazását az ítélkezési gyakorlatban. Itt kell megjegyezni még azt is, hogy a Bíróság eljárási szabályzata egy harmadik lehetőséget is tartalmaz, az ún. soron kívüli eljárást. Utóbbira nézve viszont a szabályzatban semmilyen külön rendelkezést nem találunk.⁸

2. A gyorsított eljárás alapvető szabályai

Gyorsított eljárás lefolytatására 2000 óta van lehetőség a Bíróságon. A gyorsított eljárás a bírósági alapeljárás típusától függetlenül alkalmazható, ha az ügy jellege megköveteli, hogy elbírálására a lehető legrövidebb időn belül kerüljön sor. A

¹ Ezek alatt elsősorban a tagállami kötelezettségszegés megállapítása iránti kereseteket, valamint kisebb részben – egyebek mellett – a megsemmisítés iránti kereseteket kell érteni.

² Mivel 2023-ban egyetlen ügyet sem fejeztek be gyorsított eljárásban, a 9 hónapos átlag a 2022-es adatokból származik.

³ Lásd a Bíróság 2023-as éves jelentése, A Bíróság igazságügyi statisztikái, 22.o.

⁴ Lásd a Bíróság 2023-as éves jelentése, A Törvényszék igazságügyi statisztikái, 13. o.

⁵ A Törvényszéken alkalmazható gyorsított eljárások elméleti és gyakorlati vonatkozásaival a tanulmány nem foglalkozik. 2023-ban egyébként 16 gyorsított eljárás iránti kérelem érkezett a Törvényszékre.

⁶ Lásd a 3. sz. jegyzőkönyvet az Európai Unió Bíróságának alapokmányáról

⁷ Lásd az alapokmány 23a. cikk első két bekezdését.

⁸ Ehhez lásd még: VILLÁNYI József: *Az Európai Unió Bírósága előtti eljárás gyakorlati szempontból*, Alkotmánybírósági Szemle, 2011/2., 101-118. o.

gyorsított eljárás tehát az uniós jog valamennyi területén és bármilyen típusú eljárásban alkalmazható.⁹

Az alapokmány mindössze annyi speciális rendelkezést tartalmaz a fentiekén kívül, hogy a beadványok vagy írásbeli észrevételek benyújtására jogosult felek és egyéb érdekeltnek köreinek korlátozását, kivételesen sürgős esetben pedig az eljárás írásbeli szakaszának mellőzését lehet előírni.¹⁰

A Bíróság eljárási szabályzata külön szabályozza az előzetes döntéshozatali eljárások és a közvetlen keresetek esetén alkalmazható gyorsított eljárásra vonatkozó rendelkezéseket, valamint lehetőséget ad ugyanerre néhány különleges – ugyanakkor a gyakorlatban eddig még nem alkalmazott – esetben is.

2.1. A gyorsított előzetes döntéshozatali eljárás

2.1.1. A szabályozásban. Előzetes döntéshozatali eljárás tekintetében két módon kerülhet sor gyorsított eljárásra. Kezdeményezheti egyrészt a kérdést előterjesztő tagállami bíróság, másrészt kivételesen hivatalból is elrendelhető.¹¹ Az erre irányuló kérelemről a Bíróság elnökének kell döntenie az előadó bíró és a főtanácsnok meghallgatását követően. A gyorsított eljárás indokáról az eljárási szabályzat mindössze annyit rögzít, hogy annak elrendelésére akkor kerülhet sor, ha ügy jellege megköveteli, hogy elbírálására a lehető legrövidebb időn belül kerüljön sor.¹²

Az erre irányuló kérelem elfogadása esetén az eljáró bírói tanács elnökének haladéktalanul tárgyalási határnapot kell kitűznie, amelyet az előzetes döntéshozatal iránti kérelem kézbesítésével közölnie kell az egyéb érdekelttel.¹³ Az eljárás gyorsítását szolgálja az a szabály is, hogy az érdekeltnek az elnök által előírt, de legalább tizenöt napos határidőn belül terjeszthetnek elő beadványokat vagy írásbeli észrevételeket. Az elnök nem csak rövidebb határidőket szabhat a beadványokra, hanem azokat tartalmilag is korlátozhatja azzal, hogy az érdekeltet felhívja arra, hogy azokat az előzetes döntéshozatal iránti kérelem lényeges jogkérdéseire korlátozzák.¹⁴ Az esetleges beadványokat vagy írásbeli észrevételeket azonban gyorsított eljárás esetén is a tárgyalás előtt közölni kell valamennyi érdekelttel. A főtanácsnok részvétele nem mellőzhető az eljárásban.¹⁵

Az eljárási szabályzat tartalmaz még néhány különös rendelkezést az eljárási iratok megküldését illetően is. Ilyen például az, hogy az iratok eredeti példányát és annak mellékleteit késedelem nélkül kell megküldeni a Bíróság Hivatala számára.¹⁶

⁹ A témához lásd: Andrew RENSCHAW – Jan BLOCKX, *Judicial review of mergers in the EU*, The Antitrust Bulletin: Vol. 58, Nos. 2 & 3/Summer-Fall 2013; Stephanie LAW, *Expedited Procedures: Court of Justice of the European Union (CJEU)*, Oxford Public International Law, Max Planck Encyclopedia of International Procedural Law [MPEiPro] (<https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law-mpeipro/e3662.013.3662/law-mpeipro-e3662>, letöltve: 2024.11.01.)

¹⁰ Alapokmány 23a. cikk harmadik bekezdés

¹¹ A hivatalból való elrendeléshez egy példát lásd a 3.4. alpontban.

¹² Eljárási szabályzat 105. cikk (1) bekezdés

¹³ Az érdekeltnek lásd az alapokmány 23. cikkét.

¹⁴ Eljárási szabályzat 105. cikk (3) bekezdés

¹⁵ Eljárási szabályzat 105. cikk (4) – (5) bekezdés

¹⁶ Eljárási szabályzat 106. cikk

2.2.2. Az ítélezési statisztikákban. Az igazságügyi statisztikák szerint 2019 és 2023 között évente átlagosan 42 gyorsított eljárás iránti kérelmet terjesztettek elő a tagállami bíróságok előzetes döntéshozatali eljárásokban. A vizsgált időszakban a Bírósághoz érkezett összes, 229 gyorsított eljárásra vonatkozó kérelem közül 210-et előzetes döntéshozatal kapcsán nyújtottak be, így messze ez a leggyakoribb alkalmazási köre. Ami a kérelmek eredményességét illeti, megállapítható, hogy a 229 kérelemből csupán 11 esetben született a gyorsított eljárásnak helyt adó határozat, ami 95%-os elutasítási arányt mutat.¹⁷

2.2.3. Ítélezési gyakorlat 2017 és 2021 között. A 2017 és 2021 között született, gyorsított előzetes döntéshozatal iránti kérelmeknek helyt adó döntésekből a legfontosabb ügyek.

- a) 2021-ből kiemelését érdemel az az ügy, amelyben a horvát és holland kettős állampolgársággal rendelkező és 2018 óta Észak-Írországban tartózkodó CG és egy brit miniszterium között annak tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő, hogy e miniszterium megtagadta CG-től a szociális segítségnyújtási ellátást.¹⁸ A Bíróság itt azt az indokot találta megalapozottnak, amely szerint egyrészt CG semmilyen pénzügyi forrással nem rendelkezett, nem részesült az állam által nyújtott ellátásban, és bántalmazott nők számára fenntartott befogadó otthonban élt, másrészt pedig, hogy fennállt a veszélye annak, hogy a gyermekeinek alapvető jogai sérültek.¹⁹
- b) Egy másik 2021-es döntés román bíróságok kérelmére indult eljárásokban született, amelyeket egyrészt korrupcióval és a hozzáadottérték-adót illetően elkövetett adócsalással kapcsolatos bűncselekmények miatt folyamatban lévő büntetőeljárások, valamint egy román bíróval szemben kiszabott fegyelmi szankció tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztettek elő.²⁰ Ezen ügyek érdekessége, hogy az öt ügyből háromban a Bíróság elutasította a gyorsított eljárás iránti kérelmeket azzal az indokkal, hogy a gyorsított eljárás alkalmazásától el lehet tekinteni, ha az ügy által felvetett jogi problémák érzékeny és összetett jellege miatt az ilyen eljárás nehezen alkalmazható, különösen, ha a Bíróság előtti eljárás írásbeli szakaszának lerövidítése nem tűnik helyénvalónak.²¹ Két ügyben viszont megalapozottnak bizonyult a sürgős eljárás azzal az indokkal, hogy a Bíróság megítélése szerint a román bíróságokon bizonytalanság állt fenn az uniós jognak a büntetőjog hatálya alá tartozó számos olyan ügyben való értelmezését és alkalmazását illetően, amelyekben az elévülési idő letelte, és ennél fogva a büntetlenség veszélye merült fel.²²

¹⁷ Lásd a Bíróság 2023-as éves jelentése, A Bíróság igazságügyi statisztikái, 25.o.

¹⁸ Lásd ehhez a C-709/20. sz., The Department for Communities in Northern Ireland ügyben 2021. július 15-én hozott ítélet, EU:C:2021:602

¹⁹ Lásd az ítélet 43. és 44. pontját.

²⁰ Lásd ehhez a C-357/19., C-379/19., C-547/19., C-811/19. és C-840/19. sz. egyesített ügyekben 2021. december 21-én hozott ítélet, EU:C:2021:1034

²¹ Lásd az ítélet 116. pontját.

²² Lásd az ítélet 120. pontját.

- c) 2017 és 2019 között három példát is találunk a gyorsított eljárásnak helyt adó döntéseknek.²³

2.2.4. A legújabb, 2024-es ítélkezési gyakorlat. Ahogy korábban olvashattuk, a gyorsított eljárás iránti kérelmek rendkívül ritkán végződnek elfogadó határozattal. 2022-ben és 2023-ben egyetlen ilyen döntés sem született. 2024-ben viszont két példát is találunk, amelyekben a Bíróság elnöke támogatta az erre vonatkozó indítványokat.

Az egyik ilyen eset a Bíróság C-202/24. sz. Alchaster ügyben hozott ítélete, illetve annak eljárása volt.²⁴ Ennek előzményéhez tartozik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság²⁵ 2024. márciusában kérte, hogy az ügyet gyorsított eljárás keretében bírálják el. Ezt azzal indokolta, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés az alapeljárás érintettje, MA által az előtte indított olyan perben merült fel, amelynek feladata annak vizsgálata, hogy helyénvaló-e az átadására irányuló kérelemnek helyt adni vagy azt elutasítani. MA ugyanis őrizetben volt, amíg az Egyesült Királyságnak történő átadás iránti kérelemről szóló végleges döntés nem született. A 2024. áprilisában meghozott végzésében a Bíróság elnöke úgy határozott, hogy helyt ad a gyorsított eljárás iránti kérelemnek.²⁶ Végzésében a Bíróság elnöke ezt azzal indokolta, hogy egyrészt az egy őrizetben lévő személyre vonatkozó ügyben merült fel, másrészt e kérdés jellegére és a felvetés körülményeire tekintettel az e kérdésre adott válasz alkalmas volt arra, hogy kihatással legyen az érintett személy további fogva tartására. A mindössze két hónappal később kihirdetett ítéletben a Bíróság tisztázta, hogy az Egyesült Királyság által kibocsátott elfogatóparancsok milyen feltételek mellett hajthatók végre az EU-ban. Az Egyesült Királyságnak az EU-ból való kilépése óta az előbbi által kibocsátott elfogatóparancsok végrehajtását az EU és az Egyesült Királyság közötti kereskedelmi és együttműködési megállapodás (TCA) szabályozza.²⁷ A Bíróság az ítéletében megállapította, hogy a tagállamok igazságügyi hatóságai, amelyeknek az ilyen elfogatóparancs végrehajtását kérik, független vizsgálatot kell végezniük Európai Unió Alapjogi Chartája megsértésének kockázatáról. Az ítélet szerint a TCA által előírt átadási mechanizmus különbözik az európai elfogatóparancsról szóló kerethatározatban foglaltaktól.

A másik példa 2024-ből a Bíróság C-244/24. sz. és C-290/24. sz. Kadunai egyesített ügyekben lefolytatott eljárása.²⁸ Az alapügyekben a kérdést előterjesztő holland bíróságok indítványozták, hogy az ügyeket gyorsított eljárás keretében bírálják el. Az indokolásuk szerint a rendes eljárás alkalmazása esetén fennállt volna annak a veszélye, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre az uniós jogban²⁹ előírt ideiglenes védelem maximális időtartamának 2025. március 4-i

²³ Lásd a C-502/19. sz., a C-621/18. sz. és a C-670/16. sz. ügyeket.

²⁴ A Bíróság 2024. június 29-i Alchaster ítélete, C-202/24, ECLI:EU:C:2024:649

²⁵ The Supreme Court (Ireland)

²⁶ A Bíróság 2024. április 22-i Alchaster végzése (C-202/24, EU:C:2024:343)

²⁷ Lásd: Kereskedelmi és együttműködési megállapodás egyrészről az Európai Unió és az Európai Atomenergia-közösség, és másrészről Nagy Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága között (HL L 149., 2021.04.30., 10.o.)

²⁸ C-244/24. és C-290/24. sz. egyesített ügyek

²⁹ A 2023/2409 végrehajtási határozatban

lejárta előtt nem kapnak választ. Álláspontjuk szerint ebben az esetben az átmeneti védelem maximális időtartamának kérdése pusztán hipotetikus lenne, holott számukra sürgősen szükség van az uniós jog e tárgyban történő értelmezésére. Ezenfelül a nemzeti bíróságok azzal is érveltek, hogy az ügyek jellege megköveteli azok mielőbbi elbírálását, mivel a kimenetelükkel kapcsolatos hosszas bizonytalanság részben, de jelentősen akadályozná az Ukrajnából kitelepített egyes személyek javára bevezetett átmeneti védelmi rendszer működését.

A 2024. júniusi végzésében a Bíróság elnöke úgy határozott, hogy helyt ad a gyorsított eljárás iránti kérelemnek.³⁰ A végzés megállapította azt, hogy az alapügyekben felmerült probléma rendszerszintű, és a harmadik országok azon állampolgárainak egész kategóriáját érinti, akik az ukrajnai háború miatt menekültek az EU-ba. Az indokolás szerint különösen azok a harmadik országbeli állampolgárok kerülnek rendkívül bizonytalan helyzetbe, akik a 2001/55 irányelv³¹ hatálya alá tartoznak, és akik nem kezdeményeztek nemzeti bírósági eljárást e védelem lejárta ellen, vagy nem tették ezt meg a megadott határidőn belül. A gyorsított eljárás alkalmazását a végzés három okkal is alátámasztotta:

- Egyfelől azzal, hogy a gyorsított eljárás alkalmazására irányuló kérelmeknek már korábban is helyt adtak olyan helyzetekben, amikor a Bíróság rövid időn belüli válasza alkalmas volt arra, hogy megszüntesse a kérdést előterjesztő bíróság előtt fennálló súlyos bizonytalanságokat az uniós jog fontos kérdéseivel kapcsolatban, amelyek különösen a közös európai menekültügyi rendszer megfelelő működésével kapcsolatosak.³²
- A kérelmezők anyagi nincstelensége és szociális segélyben való részesülésre való képtelensége azon okok közé tartozik, amelyek indokolhatják a gyorsított eljárás alkalmazását.³³
- A közös európai menekültügyi rendszer megfelelő működésével kapcsolatos rendszerszintű probléma következtében személyek egy egész csoportja válhat hajléktalanná.

Végül meg kell említeni, hogy 2024-ben számos alkalommal született elutasító határozat a gyorsított előzetes döntéshozatal indítványozó kérelmeknek.³⁴ Néhány olyan esetről is tudunk, amelyben a Bíróság bár elutasította a gyorsított eljárást, ugyanakkor soron kívüli eljárást rendelt el.³⁵

2.2. A gyorsított eljárás közvetlen keresetknél

2.2.1. A szabályozásban. Főszabályként csak a felperes vagy az alperes kérelmére dönthet úgy a Bíróság elnöke, hogy – a másik fél, valamint az előadó bíró és a

³⁰ A Bíróság 2024. június 12-i Kaduna végzése (C-244/24 és C-290/24, EU:C:2024:491)

³¹ 7. cikkének

³² Lásd ehhez a Bíróság elnökének 2017. február 15-i végzését a Mengesteab-ügyben, C-670/16, EU:C:2017:120, 16. pont, és a 2017. február 15-i, Jafari végzését, C-646/16, EU:C:2017:138, 15. pont

³³ Lásd ehhez a C-709/20. sz., The Department for Communities in Northern Ireland ügyben 2021. július 15-én hozott ítélet, EU:C:2021:602, 44. pont

³⁴ Lásd ehhez a C-185/24., C-189/24. sz., a C-336/23., sz., C-255/23, C-285/23., sz., a C-134/23. sz., a C-114/23. sz., a C-696/22. sz., a C-683/22. sz., a C-548/22. sz., a C-531/22. sz., a C-392/22. sz., a C-298/22. sz., és a C-252/22. sz. ügyeket.

³⁵ Lásd ehhez a C-670/22. sz., a C-603/22. sz. és a C-436/22. sz. ügyeket.

főtanácsnok meghallgatását követően, – az ügyet gyorsított eljárásban bírálják el, ha az ügy jellege azt követeli, hogy elbírálására a lehető legrövidebb időn belül kerüljön sor.³⁶A gyorsított eljárás iránti kérelmet csak a keresetlevél, illetve az ellenkérelem előterjesztésével egy időben, külön iratban benyújtani. Kivételesen azonban hivatalból is sor kerülhet ennek elrendelésére.³⁷

Az eljárás írásbeli szakaszára vonatkozó speciális rendelkezés, hogy a keresetlevelet és az ellenkérelmet kizárólag abban az esetben lehet válasszal és viszonzálással kiegészíteni, ha azt az elnök az előadó bíró és a főtanácsnok meghallgatását követően szükségesnek tartja. A beavatkozó fél pedig csak hasonló eljárást követően nyújthat be beavatkozási beadványt.³⁸

Ami az eljárás szóbeli szakaszát illeti, a bírói tanács elnökének az ellenkérelem előterjesztését követően kell kitűznie a tárgyalási határnapot, amelyet azonnal közölnie kell a felekkel. Az elnök mindazonáltal a tárgyalást elhalaszthatja, ha a bizonyításfelvétel lefolytatása vagy a pervezető intézkedések végrehajtása ezt megköveteli.³⁹ A főtanácsnok részvétele ez esetben sem mellőzhető.

2.2.2. Az ítélezési gyakorlat a kötelezettségszegési eljárásokban. Az igazságügyi statisztikák szerint 2019 és 2023 között összesen hat gyorsított eljárás iránti kérelmet terjesztettek elő kötelezettségszegés megállapítása iránti keresetek tekintetében. Ezek közül azonban egyetlen egy ügyben sem állapította meg a Bíróság azt, hogy teljesültek a sürgősségre vonatkozó feltételek.⁴⁰

A fenti időszakot megelőzően, a közvetlen keresetek esetében alkalmazható gyorsított eljárás alkalmazására az egyik legrészletesebben megindokolt példa egy lengyel kötelezettségszegési eljárás volt.⁴¹ A Bíróság elnökének 2018 novemberi végzése⁴² mélyebb betekintést enged a Bíróság által figyelembe vett szempontoknak. A Bizottság itt arra hivatkozott, hogy az általa a keresetében felhozott kifogások a tagállamok legfelsőbb bíróságai függetlenségének biztosítására irányuló garanciák megsértésén alapulnak, és a rendszerszintű kétségek, olyan mértékben alkalmasak jogbizonytalanság előidézésére és az uniós jogrend megfelelő működésének megzavarására, hogy a jogvitában a lehető leggyorsabban kell határozni.⁴³ A lengyel kormány ezzel szemben azzal érvelt, hogy a Bizottság gyorsított eljárás iránti kérelmének elfogadása a védelemhez való jogának indokolatlan korlátozását eredményezné.⁴⁴ A Bíróság végül elrendelte a gyorsított eljárást az alábbi fő indokokkal:⁴⁵

³⁶ Eljárási szabályzat 106. cikk

³⁷ Eljárási szabályzat 133. cikk (1) bekezdés

³⁸ Eljárási szabályzat 134. cikk

³⁹ Eljárás szabályzat 135. cikk

⁴⁰ A témához lásd még: Petra BÁRD - Anna ŚLEDZIŃSKA-SIMON, *Rule of law infringement procedures A proposal to extend the EU's rule of law toolbox*, CEPS Paper in Liberty and Security in Europe No. 2019-09, May 2019

⁴¹ Lásd a C-619/18. sz. Bizottság kontra Lengyelország ügyet

⁴² Lásd a Bíróság 2018. november 15-i végzését a C-791/19. sz. ügyben, EU:C:2018:910

⁴³ Lásd a végzés 15. pontját.

⁴⁴ Lásd a végzés 17. pontját.

⁴⁵ Lásd a végzés 19-25. pontját.

- A bírák függetlenségére vonatkozó követelmény a tisztességes eljáráshoz való alapvető jog lényegéből következik, amely döntő jelentőségű a jogállamiság értékének a megőrzése szempontjából.
- A gyorsított eljárás alkalmas arra, hogy a jogbiztonság céljából mind az Unió, mind az érintett tagállam érdekében megszüntesse az uniós jog alapvető kérdéseivel kapcsolatos bizonytalanságokat.
- Nem sérül a tagállam védelemhez való joga, hiszen a Bíróság előtti kötelezettségzegés megállapítása iránti eljárások előtt pert megelőző eljárásra kerül sor, amelynek során a feleknek lehetőségük van előadni és kidolgozni azt az érvelést, amelyet ezt követően ki kell fejteniük az esetleges Bíróság előtt folytatódó eljárás során.

Kiemelést érdemel egy Lengyelországgal szemben 2019-ben indult másik kötelezettségzegési eljárás is,⁴⁶ amely több szempontból is különlegesnek tekinthető.⁴⁷ A Bizottság a keresetének benyújtásával egyidejűleg kérte a gyorsított eljárás alkalmazását, másrészt ideiglenes intézkedések⁴⁸ elrendelését. A Bizottság többek között arra hivatkozott, hogy a keresetében megfogalmazott, a lengyel bírókra vonatkozó új fegyelmi felelősségi rendszerrel kapcsolatos kifogások a bírák függetlenségének biztosításához szükséges garanciák rendszerszintű megsértésén alapultak. A jogbiztonság követelménye a Bizottság szerint ezért szükségessé tette volna az ügy lehető legrövidebb időn belül történő vizsgálatát az említett rendszer uniós joggal való összeegyeztethetőségével kapcsolatos kétségek elosztatása érdekében.⁴⁹

A Bíróság a gyorsított eljárás és az ideiglenes intézkedések iránti kérelmekről is döntött a végleges határozat meghozatala előtt. A Bíróság szerint a gyorsított eljárás olyan eljárási eszközt képez, amelynek célja a rendkívül sürgős helyzetekre való reagálás és annak alkalmazásától el lehet tekinteni, ha az ügy által felvetett jogi problémák érzékeny és összetett jellege miatt az ilyen eljárás nehezen alkalmazható, különösen, ha a Bíróság előtti eljárás írásbeli szakaszának lerövidítése „*nem tűnik helyénvalónak*”.⁵⁰ A Bíróság elnöke elutasította a gyorsított eljárás iránti kérelmet azzal az indokkal, hogy bár az állítólagos kötelezettségzegés elsődleges fontosságúnak bizonyulhat az Unió igazságszolgáltatási rendszerének megfelelő működése szempontjából, e kérdések érzékeny és összetett jellege miatt „*nehezen lehetne alkalmazni*” a gyorsított eljárást.⁵¹ Meg kell jegyezni ugyanakkor, hogy a Bíróság elrendelte az ügy soron kívüli elbírálását. A végzésben⁵² a nagytanácsban

⁴⁶ Lásd a 2021. július 15-i Bizottság kontra Lengyelország [Fegyelmi felelősségi rendszer] ítélet, C-791/19, EU:C:2021:596

⁴⁷ Az ügy tágabb értelmezéséhez lásd: Monika Kawczynska, *Combating the constitutional crisis in Poland – Can the European Union provide an effective remedy?*, Hungarian Journal of Legal Studies 61 (2020) 2, 229–253 DOI: 10.1556/2052.2020.00269

⁴⁸ Ehhez lásd: Angyal Zoltán, *Ideiglenes intézkedés új utakon*, Miskolci Jogi Szemle, 2021. 5. szám 9-24.o.

⁴⁹ Lásd az ítélet 30. pontját.

⁵⁰ Lásd a végzés 32. pontját, valamint a Bíróság elnökhelyettesének 2018. március 22-i Wall Street Systems UK kontra EKB végzését, C-576/17 P(R) és C-576/17 P(R), EU:C:2018:208, 51. pont

⁵¹ Lásd az ítélet 34. pontját.

⁵² A Bíróság 2020. április 8-i végzése a C-791/19. sz. ügyben, EU:C:2020:277

eljáró Bíróság ezzel szemben helyt adott az ideiglenes intézkedések iránti kérelmeknek.⁵³

Azokból a rendkívül ritka esetekből, amikor a Bíróság közvetlen keresetek esetében gyorsított eljárás alkalmazását rendelte el megemlíthetők az alábbi ügyek:

- 2018-ból egy harmadik, Lengyelországgal szembeni kötelezettségszegési eljárás.⁵⁴
- 2018-ból az Európai Központi Bank kontra Lettország ügy.⁵⁵
- 2012-ből a magyar bírák kényszernyugdíjazása miatt indult kötelezettségszegési eljárás.⁵⁶ Meg kell jegyezni azt is, hogy ez volt a Bíróság történetében az első alkalom, amikor egy kötelezettségszegés megállapítása iránti eljárásban gyorsított eljárásra került sor.

2.2.3. Az ítélezési gyakorlat a megsemmisítés iránti eljárásokban.

Megsemmisítési iránti keresetek alapján indult eljárásokban szinte alig találunk példát gyorsított eljárásokra. Az egyik ügyben, amelyben a felperesként eljáró Bizottság gyorsított eljárás iránti kérelmét a Bíróság elutasította még 2010-ben született.⁵⁷

Az elmúlt évtizedekből mindössze két – egymással összefüggő, de nem egyesített ügyben született – ítéletet találtam, amelyben a Bíróság megsemmisítés iránti eljárásban elfogadta a gyorsított eljárás iránti kérelmeket, ráadásul olyan ügyekben, amelyben a Bíróság teljes ülésen járt el. Ez külön-külön is rendkívül ritka, így együtt pedig igazi kuriózumnak számított eljárásjogi szempontból.

Talán sokan emlékeznek arra a jogvitára, amelyben Magyarország és Lengyelország is megsemmisítés iránti kereseteket nyújtott be az uniós költségvetés védelmét szolgáló általános feltételrendszerről szóló rendelet teljes, illetve részleges megsemmisítése érdekében.⁵⁸ A magyar ügyben a keresetet 2021. márciusában nyújtották be, az Európai Parlament pedig májusban kérte, hogy a Bíróság az ügyet gyorsított eljárásban tárgyalja. A Parlament indokai között az alábbiak szerepeltek:⁵⁹

- A megtámadott rendelet elfogadása alapvető politikai feltétele volt a 2021–2027-es időszakra vonatkozó többéves pénzügyi keretről szóló tanácsi határozat általa történő jóváhagyásának.
- A gazdasági szükséghelyzetre való tekintettel a „Next Generation EU” elnevezésű COVID-19 helyreállítási terv keretében rendelkezésre álló

⁵³ A kötelezettségszegés megállapítása iránti keresetekkel összefüggésben alkalmazott gyorsított eljárás és az ideiglenes intézkedések közötti kapcsolathoz lásd még: *a Bíróság tematikus tájékoztatója a sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárásról és gyorsított eljárásról*, 2019. április, 28-29.o. elérhető a Bíróság honlapján.

⁵⁴ Lásd a C-441/17. sz. Bizottság kontra Lengyelország ügyet (Białowieża-erdő)

⁵⁵ Lásd a Bíróság 2018. június 12-i végzését a C-238/18. sz. ügyben

⁵⁶ Lásd a C-286/12. sz. Bizottság kontra Magyarország ügyet

⁵⁷ Lásd a Bíróság 2010. november 24-i Európai Bizottság kontra Európai Unió Tanácsa, C-40/10. sz. ügyben született ítéletet (EU:C:2010:713)

⁵⁸ Lásd a Bíróság 2022. február 16-i Magyarország kontra Parlament és Tanács, C-156/21. sz. ügyben született ítéletét (EU:C:2022:97), valamint a Bíróság 2022. február 16-i Lengyelország kontra Parlament és Tanács, C-157/21. sz. ügyben született ítéletét (EU:C:2022:98)

⁵⁹ Lásd az ítélet 29. pontját.

forrásokat rendkívül rövid határidőn belül a tagállamok rendelkezésére kell bocsátani.⁶⁰

- A Bizottság 2022 nyaratól tőkepiaci hitelfelvételt indít a helyreállítási terv finanszírozása érdekében. A Parlament szerint a rendkívül nagy összegek rövid időn belüli felvétele és rendelkezésre bocsátása elkerülhetetlen kockázatot jelent az uniós költségvetésre nézve, amelyet a megtámadott rendelettel védeni kívánnak.
- A védelem azért fontos, mert az uniós költségvetés hatékony védelmének elmulasztása hosszú távon – különösen az Unión belüli szolidaritásra nézve – negatív következményekkel járhat.

A Bíróság elnöke 2021. júniusában úgy döntött, hogy helyt ad a sürgősség iránti kérelemnek azzal az indokkal, hogy az ügy alapvető jelentőséggel bír, különösen az Unió arra vonatkozó hatáskörét illetően, hogy az uniós költségvetést és az uniós pénzügyi érdekeket olyan sérelmekkel szemben védje, amelyek az EUSZ 2. cikkben foglalt értékek megsértéséből következhetnek.⁶¹ Az ügyben a – tagállami keresetet elutasító – ítélet az eljárás megindítását követően 11 hónappal később született meg, köszönhetően annak is, hogy arra a Bíróság teljes ülésében került sor.

2.3. A gyorsított eljárás különleges esetei. Az Bíróság alapokmánya a gyorsított eljárást, és annak különös szabályainak alkalmazásának lehetőségét írja elő az alábbi döntések esetében is:⁶²

- Gyorsított eljárásra sor kerülhet fellebbezések kapcsán. 2019 és 2023 között összesen 11 gyorsított eljárás iránti kérelmet terjesztettek elő a felek fellebbezési eljárások során.⁶³
- Amikor a Bíróság elnöke egy megtámadott uniós jogi aktus végrehajtásának felfüggesztéséről határoz.⁶⁴
- Az ideiglenes intézkedések elrendelése iránti kérelmekről szóló határozatok esetén.⁶⁵ Ilyenre 2019 és 2023 között mindössze egyetlen példa volt.
- Továbbá néhány különleges eljárásban, amelyre szintén egyetlen példát találunk a vizsgált időszakban. Ilyen eljárás az Európai Unió működéséről szóló szerződés (a továbbiakban: EUMSZ) 299. cikke. Ennek értelmében a Tanács, a Bizottság vagy az Európai Központi Bank által elfogadott azon jogi aktusok, amelyek — az államokat kivéve — a jogalanyokra vagyoni kötelezettséget rónak, végrehajthatók. Ezen határozatok végrehajtásának felfüggesztéséről való döntés is a gyorsított eljárás egyik lehetséges speciális esete.⁶⁶

⁶⁰ A jogi kötelezettségvállalások legalább 60%-át legkésőbb 2022. december 31-ig, az összes jogi kötelezettségvállalást pedig legkésőbb 2023. december 31-ig kell megtenni.

⁶¹ Lásd az ítélet 31. pontját.

⁶² Alapokmány 39. cikk

⁶³ Fellebbezési eljárásban előterjesztett, de elutasított gyorsított eljárás iránti kérelmekhez lásd például a Bíróság 2022. július 14-i Bizottság kontra Lengyelország C-206/21. P. sz. ügyben hozott ítéletet (EU:C:2022:560), 36-42. pont; és a Bíróság 2024. szeptember 3-i Illumina Inc. ügyben hozott C-611/22. P. sz. és C-625/22. P. sz. egyesített ügyekben hozott ítéletét (EU:C:2022:677) 50-57. pont

⁶⁴ Lásd EUMSZ 278. cikk

⁶⁵ Lásd EUMSZ 279. cikk

⁶⁶ Továbbá az EURATOM-Szerződés 157. cikke és 164. cikke szerinti eljárások is.

Ezekben közös az, hogy az ítélkezési gyakorlatból nem találunk példát a tényleges alkalmazásukra.

3. A sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás

3.1. A sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás megszületése és alapvető jellemzői. 2008. március 1-je óta van lehetőség arra, hogy a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésének térségével kapcsolatos előzetes döntéshozatal iránti kérelmeket a nemzeti bíróság kérelmére vagy – kivételes esetben – hivatalból sürgősségi eljárásban bírálják el.⁶⁷ Az új eljárás bevezetésével kitűzött elsődleges cél az volt, hogy az ilyen típusú ügyek nagyon rövid, kettő és négy hónap közötti határidőn belül elintézhetőek legyenek. Ez a cél eddig maradéktalanul teljesült. Ahogy arra a bevezetőben már utaltam, a sürgősségi döntéshozatali iránti eljárásokban a friss igazságügyi statisztikák szerint mindössze 4 hónap alatt döntés születik.⁶⁸

Az eljárás bevezetésére azt követően került sor, hogy az Európai Tanács még 2004-ben következtetéseiben felhívta a Bizottságot arra, hogy a Bírósággal folytatott konzultációt követően terjesszen elő olyan javaslatot, amely *„lehetővé teszi ez utóbbi számára a gyors határozathozatalt”* „a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésének térségével kapcsolatos előzetes döntéshozatal iránti kérelmek gyors és megfelelő elbírálását lehetővé tevő” eljárás bevezetése révén.⁶⁹

A Bizottság egy 2006-os közleményében támogatta a kezdeményezést, mivel úgy vélte, hogy *„bízni kell a Bíróság megfelelő működésében”,* jelezte, hogy *„szükség esetén a különösen sürgős ügyek azonnali intézését lehetővé tevő különleges szabályokat lehetne bevezetni a Bíróság alapokmányába [...] és eljárási szabályzatába”*⁷⁰

Az új eljárás lényegében három sajátos vonást mutat a rendes előzetes döntéshozatali eljáráshoz képest (azaz a gyorsított eljáráshoz képest is), amely minden ponton a rendes eljárás menetét követi, de azt jelentősen felgyorsítja.⁷¹

- Először is az eljárás írásbeli szakaszában kizárólag a következők vesznek részt: az alapeljárásban részt vevő felek, a kérdést előterjesztő bíróság

⁶⁷ Lásd ehhez: a Bíróság alapokmányáról szóló jegyzőkönyv módosításáról szóló 2007. december 20-i tanácsi határozat (HL L 24., 2008. január 29., 42. o.) és a Bíróság eljárási szabályzatának módosításairól szóló 2010. március 8-i határozat (HL L 92., 2010. április 13., 12. o.).

⁶⁸ Az új eljárás bevezetését követő első években még ennél is gyorsabban – átlagosan 66 nap alatt – született ítélet ezekben az ügyekben. Lásd ehhez: a Bíróság jelentését a sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás Bíróság általi alkalmazásáról, 2012, elérhető a Bíróság honlapján, a Tanács 2007. december 20-i határozatához csatolt nyilatkozatnak megfelelően a Tanács számára elkészített jelentés (HL L 24., 2008. 01.29., 44.o.)

⁶⁹ Elnökségi következtetések, 2004. november 4–5-i Európai Tanács, 14292/1/04, 3-1. pont

⁷⁰ Lásd ehhez: A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak, a Régiók Bizottságának és az Európai Közösségek Bíróságának a hatékonyabb jogvédelem biztosítása céljából az Európai Közösséget létrehozó szerződés IV. címének a Bíróság hatáskörével kapcsolatos rendelkezései kiigazításáról (COM/2006/0346 végleges)

⁷¹ A témához lásd: Stephanie Law, *Urgent Preliminary Ruling Procedure: European Court of Justice (ECJ)*, Oxford Public International Law, Max Planck Encyclopedia of International Procedural Law [MPEiPro] (<https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law-mpeipro/e3865.013.3865/law-mpeipro-e3865>, letöltve: 2024.11.01.)

székhelye szerinti tagállam, a Bizottság, valamint más intézmények, ha az eljárás valamely jogi aktusukat érinti.

- Másodszor ezek az ügyek az e célból létrehozott különtanács elé kerülnek, amely a Bíróság általános értekezletének előzetes közreműködése nélkül határoz.
- Harmadszor a sürgősségi eljárásban mind a belső, mind a feleknek és az érintetteknek szóló közléseket lehetőség szerint teljes mértékben elektronikus úton továbbítják (ma már egyébként is ez az általános).

3.2. A szabályozási háttér

3.2.1. A sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás alkalmazási köre. A gyorsított eljáráshoz képest az egyik lényeges eltérés, hogy míg az előbbi az uniós jog valamennyi területén és bármilyen típusú eljárásban alkalmazható, addig a sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárásra csak az ún. szabadságon, biztonságon és a jog érvényesülésével kapcsolatos kérdésekben kerülhet sor. Az EUMSZ értelmében⁷² utóbbiak közé tartoznak az alábbi területek:

- A határok ellenőrzésével, a menekültüggyel és a bevándorlással kapcsolatos politikák.
- Az igazságügyi együttműködés polgári ügyekben.
- Az igazságügyi együttműködés büntetőügyekben.
- A rendőrségi együttműködés.

A sürgősséget kezdeményezheti egyrészt a kérdést előterjesztő bíróság. A kérelemében ismertetni kell a sürgősség fennállását alátámasztó és ezen eltérő eljárás alkalmazását igazoló jogi és ténybeli körülményeket, valamint lehetőség szerint meg kell jelölnie az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre a kérdést előterjesztő bíróság által javasolt választ. Abban az esetben, ha nem érkezett ilyen kérelem a tagállami ítélkező testülettől, ugyanakkor a Bíróság elnöke valószínűsíti, hogy ezt az eljárást kell alkalmazni, felkérheti a Bíróság erre a döntésre kijelölt tanácsát, hogy vizsgálja meg az előzetes döntéshozatalra utalás említett eljárásban történő elbírálásának szükségességét.⁷³

3.2.2. A sürgősségre vonatkozó határozat. Az előzetes döntéshozatalra utalás sürgősségi eljárásban történő elbírálásáról szóló határozatot egy erre kijelölt öt bíróból álló tanács hozza meg, az előadó bíró javaslatára és a főtanácsnok meghallgatását követően. A tanács összetételét főszabályként az ügynek az előadó bíró részére történő kiosztásának napján kell meghatározni, ha viszont az eljárás alkalmazását a Bíróság elnökének felkérésére kell vizsgálni, akkor a felkérés napján.⁷⁴

Ha az ügy összefügg egy olyan előadó bírónak kiosztott, folyamatban lévő másik ügygel, aki a kijelölt tanácsnak nem tagja, a kijelölt tanács javaslatot tehet a Bíróság elnökének az ügy ezen előadó bírónak történő kiosztására. Az ügy ezen előadó

⁷² EUMSZ III. részének, V. címe

⁷³ Eljárási szabályzat 107. cikk

⁷⁴ Eljárási szabályzat 108. cikk (1) bekezdés

bíróknak történő kiosztása esetén az az öt bíróból álló tanács látja el a kijelölt tanács feladatait, amelynek ez az előadó bíró a tagja.⁷⁵

3.2.3. A sürgősségi eljárás írásbeli szakasza. Amennyiben a kijelölt tanács úgy dönt, hogy alkalmazni kell a sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárást az adott ügyben, akkor az eljárás az alábbiak szerint folytatódik.

A hivatalvezetőnek haladéktalanul gondoskodnia kell arról, hogy az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet kézbesítsék az alapeljárásban részt vevő felek, a kérdést előterjesztő bíróság székhelye szerinti tagállam, az Európai Bizottság, valamint azon intézmény részére, amelyik meghozta azt a jogi aktust, amelynek érvényessége vagy értelmezése a jogvita tárgyát képezi. Ezzel egyidőben, az előzetes döntéshozatalra utalás sürgősségi eljárásban történő elbírálásáról vagy annak megtagadásáról szóló határozatot (a továbbiakban: határozat) haladéktalanul kézbesíteni kell a kérdést előterjesztő bíróság, a tagállam és az esetleges érintett uniós intézmények részére.⁷⁶

A határozatnak tartalmaznia kell az arra jogosultak számára a beadványok vagy írásbeli észrevételek benyújtására rendelkezésre álló határidőt, valamint megjelölheti azokat a jogkérdéseket, amelyekre e beadványokban vagy írásbeli észrevételekben ki kell térni, és meghatározhatja ezek maximális terjedelmét.⁷⁷ Abban a speciális esetben, ha az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a kérdést előterjesztő bíróság szerinti tagállamtól eltérő tagállamban lefolytatott közigazgatási vagy bírósági eljárásra tartalmaz utalást, a Bíróság felhívhatja e tagállamot arra, hogy bármilyen hasznos információt írásban vagy a tárgyaláson közöljön.⁷⁸

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet, valamint a benyújtott beadványokat vagy írásbeli észrevételeket kézbesíteni kell az érdekeltek⁷⁹ részére, amelyhez csatolni kell a kérelem és adott esetben az összefoglaló fordítását. A benyújtott beadványokat vagy írásbeli észrevételeket szintén kézbesíteni kell a felek és az egyéb érdekeltek számára. A tárgyalási határnapot ezekkel a kézbesítésekkel együtt kell közölni.⁸⁰

A sürgősségi döntéshozatali eljárásnak létezik egy még gyorsabb változata is, amire akkor kerülhet sor, ha a Bíróság kijelölt tanácsa – kivételesen sürgős esetben – úgy dönt, hogy mellőzni kell az eljárás írásbeli szakaszát.⁸¹

⁷⁵ Eljárási szabályzat 108. cikk (2) bekezdés. Alkalmazható az eljárás szabályzat 23. cikkének azon rendelkezése is, amely szerint: „Ha a Bíróság úgy ítéli meg, hogy ugyanazon ítélkező testületnek több ügyről együtt kell határoznia, e testület összetétele annak az ítélkező testületnek az összetételével egyezik meg, amelyet annak az ügynek az elbírálására jelöltek ki, amelynek az előzetes jelentését elsőként vizsgálták meg.”

⁷⁶ Eljárási szabályzat 109. cikk (1)-(2) bekezdés

⁷⁷ Eljárási szabályzat 109. cikk (2) bekezdés

⁷⁸ Eljárási szabályzat 109. cikk (3) bekezdés

⁷⁹ Az alapokmány 23. cikke értelmében ezek közé tartoznak a felek, a tagállamok, az Európai Parlament, a Tanács, a Bizottság, az Európai Központi Bank; továbbá azok az uniós intézmények, szervek vagy hivatalok, amelyik meghozta azt a jogi aktust, amelynek érvényessége vagy értelmezése a jogvita tárgyát képezi.

⁸⁰ Eljárási szabályzat 110. cikk

⁸¹ Eljárási szabályzat 111. cikk

A kijelölt tanács csak a főtanácsnok meghallgatását követően hozhat érdemi határozatot az ügyben. Ahogy arra az előző pontban utaltam, a kijelölt tanács főszabályként öt bíróból áll. Ettől azonban két irányban is el lehet térni. Az egyik lehetőség, hogy a kijelölt tanács dönthet úgy, hogy három bíróból álló tanácsban jár el. Ez esetben a kijelölt tanács a kijelölt tanács elnökéből, az előadó bíróból és a kijelölt tanács összetételének meghatározásakor kijelölt bíróból fog állni. A kijelölt tanács ugyanakkor azt is kérheti a Bíróságtól, hogy az ügyet nagyobb létszámú ítélkező testület elé utalja. A sürgősségi eljárás utóbbi esetekben az új ítélkező testület előtt fog folytatódni.⁸²

3.3. Az ítélkezési statisztikákban. Az igazságügyi statisztikák szerint 2019 és 2023 között évente átlagosan 18 sürgősségi előzetes döntéshozatal eljárás iránti kérelmet terjesztettek elő a tagállami bíróságok. A vizsgált időszakban a Bírósághoz érkezett összes, 92 sürgősségi eljárásra vonatkozó kérelem közül 35 a büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködéssel; 25 határokkal, menekültüggyel és a bevándorlással; 4 a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködéssel, 4 a rendőrségi együttműködéssel volt kapcsolatos.⁸³ További 24 kérelem pedig egyéb területekkel volt kapcsolatos.⁸⁴

Ami a kérelmek eredményességét illeti, megállapítható, hogy a kérelmekből 40 esetben született a sürgős eljárásnak helyt adó határozat, ami 55%-os elutasítási arányt mutat. Figyelemreméltó adata az idősoros statisztikának, hogy míg 2019 és 2022 között évente átlagosan 9-10 elfogadó határozat született, addig 2023-ban mindössze 2 ilyen esetről tudunk.

3.4. Az ítélkezési gyakorlatban. A sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás alkalmazását igazoló indokok az eddig ítélkezési gyakorlat alapján a következők lehetnek:

- A szülő és a gyermek közötti kapcsolat megromlásának veszélye.
- A szabadságtól való megfosztás.
- Az alapvető jogok megsértésének veszélye.

Ami az eljárás alkalmazási körével közvetlenül kapcsolatos ítélkezési gyakorlatot illeti, kiemelésre érdemes a Bíróságnak egy 2014-es végzése.⁸⁵ Az alapügyben büntetőeljárás indult egy személlyel szemben Németországban szintetikus cannabiszármazékokat tartalmazó gyógynövénykeverékek árusítása miatt. A tényállás megvalósulásának idején ezek az anyagok nem tartoztak a kábítószerekről szóló német törvény hatálya alá, ezért a német bíróság a gyógyszerek forgalmazására vonatkozó jogszabályokat alkalmazta. Így véleménye szerint e termékek értékesítése kétes eredetű gyógyszerek forgalomba hozatalának minősült, és így a szóban forgó személyt szabadságvesztésre ítélte. A felülvizsgálati kérelem tárgyában eljáró szövetségi legfelsőbb bíróság megítélése szerint az alapügy megoldása attól a kérdéstől függött, hogy a vitatott termékek ténylegesen az uniós

⁸² Eljárási szabályzat 112. és 113. cikk

⁸³ Lásd a Bíróság 2023-as éves jelentése, A Bíróság igazságügyi statisztikái, 26.o.

⁸⁴ Ehhez meg kell jegyezni, hogy az egyéb területekkel kapcsolatos ügyek viszonylag nagy száma egyetlen év, a 2021-es esztendő kiugró adatának (14 kérelem) köszönhető.

⁸⁵ A Bíróság 2014. május 6-i G. végzése a C-181/14. sz. ügyben (EU:C:2014:740)

irányelv⁸⁶ értelmében vett „gyógyszernek” minősíthetőek-e. E tekintetben kérdést intézett a Bírósághoz és sürgősségi kérelmet is előterjesztett. A Bíróság elutasította a sürgősségre vonatkozó kérelmet, mivel az irányelv elfogadására az EK 95. cikk – jelenleg EUMSZ 114. cikk, amely az EUM-Szerződés harmadik részének VII. címe alatt található – alapján került sor. Márpedig a sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás csak a Szerződés harmadik részének V. címe szerinti területek vonatkozásában egy vagy több kérdést felvető előzetes döntéshozatalra utalások esetén alkalmazható. Mindazonáltal a Bíróság elnöke úgy határozott, hogy a Bíróság ebben az ügyben hivatalból a gyorsított eljárást alkalmazza.

A továbbiakban röviden bemutatok néhány példát az eljárás valamennyi alkalmazási területéről.⁸⁷

3.4.1. A szülő és a gyermek közötti kapcsolat megromlásának veszélye. A gyermekek elvitelét érintő helyzetekben különösen akkor állapítja meg a Bíróság a sürgős eljárás szükségességét, ha a gyermeknek az azon szülőtől való elválása, akire a felügyeletet korábban – akár csak ideiglenesen is – ruházták, azzal a kockázattal jár, hogy a gyermek és e szülő kapcsolata megromlik, vagy az elválás károsítja e a jelenlegi vagy jövőbeli kapcsolatot, és pszichológiai kárt okoz.

Az egyik első ilyen esetben az alapeljárás tárgya egy brit és egy francia állampolgár közötti, a lányuk feletti felügyeleti joggal kapcsolatos jogvita volt.⁸⁸ A Bíróság azzal indokolta a sürgős eljárás alkalmazását, hogy ez az ügy egy tizenhat hónapos gyermeket érintett, aki több mint egy éve el volt választva az apjától. A Bíróság szerint, mivel az érintett gyermek a fejlődése szempontjából érzékeny korban volt, a helyzet fenntartása – amelyet ráadásul az apa és a gyermek tartózkodási helye közötti jelentős távolság jellemez – súlyosan és visszafordíthatatlanul károsíthatta volna a gyermeknek az apjával való jövőbeli kapcsolatát.

Egy másik ügyben⁸⁹ az ír állam által gondozásba vett gyermekekért felelős hatóság kérelmére eljáró ír felsőbbbíróság elrendelte egy ír állampolgárságú gyermek bentlakásos intézményi gondozásba helyezését az anyja tartózkodási helye szerinti országban, azaz az Egyesült Királyságban. Az egészségügyi szakemberek szerint ugyanis Írországból egyetlen intézmény sem felelt meg e gyermeknek a saját védelmével összefüggő különleges szükségleteinek. Az alapeljárás a gyermek szóban forgó intézményben való elhelyezése fenntartásáról szólt. A Bíróság azzal érvelt a sürgős eljárás mellett, hogy a gyermek állapota megköveteli, hogy rövid időszakra bentlakásos intézményben helyezték el, és hogy korlátozott és fokozódó szabadsággal járó programban vegyen részt, annak érdekében, hogy végül visszahelyezhessék a családjába Angliába.

⁸⁶ Az emberi felhasználásra szánt gyógyszerek közösségi kódexéről szóló, 2001. november 6-i 2001/83/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2001. L 311., 67. o.)

⁸⁷ Az eljárás első tíz évének gyakorlatához lásd még: Silvia Bartolini, *The Urgent Preliminary Ruling Procedure: Ten Years On*, European Public Law Volume 24, Issue 2 (2018) pp. 213 – 226, <https://doi.org/10.54648/euro2018013>

⁸⁸ Lásd a Bíróság 2010. december 22-i Mercredi ítélete a C-497/10. sz. ügyben (EU:C:2010:829)

⁸⁹ Lásd a Bíróság 2012. április 26-i Health Service Executive ítélete a C-92/12. sz. ügyben (EU:C:2012:255)

A sürgősségi eljárás hivatalból való alkalmazására is találunk példát.⁹⁰ Az alapeljárás két, Portugáliában letelepedett román állampolgár között volt folyamatban a gyermekük tartózkodási helye és a tartásdíj meghatározása tárgyában. A pár különválását és az anya közös lakóhelyről való távozását követően a gyermek az apjánál maradt. Ugyanakkor, miután az anya a gyermek feletti felügyeleti jog megszerzésére irányuló kérelmet nyújtott be, az apa Romániába költözött, és a gyermeket is magával vitte. Az időközben ideiglenes felügyeleti jogot szerző anya kérelmére eljáró román bíróságok az elvitel jogellenes jellege miatt elrendelték a gyermek Portugáliába való visszavitelét. A Bíróság úgy vélte, hogy mivel hétéves gyermek közel két éve az apjával élt Romániában, a Portugáliában tartózkodó anyától távol, akivel mindössze havi rendszerességgel, telefonon tartja a kapcsolatot, továbbá a fejlődése szempontjából érzékeny korban van, a helyzet elhúzódása komoly, akár helyrehozhatatlan károkat okozhat e kiskorú gyermek és az anyja közötti kapcsolatban.⁹¹

3.4.2. A szabadságtól való megfosztás. Az ítélezési gyakorlat értelmében a Bíróságnak figyelembe kell vennie azt a körülményt, ha az alapügyben érintett személy meg van fosztva a szabadságától, és a fogva tartásának meghosszabbítása az alapeljárás kimenetelétől függ.

Erre az egyik példa egy magyar bíróság kérelmére született Mirza-ítélet.⁹² Az alapügy röviden a következő volt. Egy pakisztáni állampolgár Szerbia irányából belépett Magyarország területére, és e tagállamban nemzetközi védelem iránti első kérelmet nyújtott be. Mivel azonban ez az állampolgár elhagyta a számára a magyar hatóságok által kijelölt tartózkodási helyet, megszüntették a kérelmének vizsgálatát azon az alapon, hogy azt hallgatólagosan visszavonta. Ezt követően a Cseh Köztársaságban feltartóztatták, és a cseh hatóságok megkeresésére Magyarország visszavette e személyt, aki ezt követően egy nemzetközi védelem iránti második kérelmet terjesztett elő, amely kérelem vizsgálatára irányuló eljárás keretében őt őrizetbe vették. E kérelmet mint elfogadhatatlant elutasították azzal az indokkal, hogy ebben az esetben Szerbiát biztonságos harmadik országnak kell minősíteni, továbbá elrendelték ezen állampolgár kiutasítását és kitoloncolását. A Bíróság megállapította, hogy ebben az ügyben teljesültek a kritériumok, különös tekintettel arra, hogy e személy helyzetét azon kérelem vizsgálatának időpontjában fennálló helyzet alapján kell értékelni, amely az előzetes döntéshozatalra utalás sürgősségi eljárásban történő elbírálására irányul. Az érintett őrizetben tartása az alapeljárás kimenetelétől függ, amelynek tárgya a nemzetközi védelem iránti kérelme elutasításának jogszerűsége.⁹³

Mit jelent pontosan a fogva tartás és a szabadságtól való megfosztás? Egy 2016-os ítéletben a Bíróság erre vonatkozóan is állást foglalt.⁹⁴ Egy magyar bíróság európai elfogatóparancsot bocsátott ki egy román állampolgárral szemben az ellene indult büntetőeljárás lefolytatása céljából. Az érintettet ezt követően Romániában elfogták,

⁹⁰ Lásd a Bíróság 2018. április 10-i CV végzését a C-85/18. sz. ügyben (EU:C:2018:220)

⁹¹ Lásd a végzés 31. és 32. pontját.

⁹² Lásd a Bíróság 2016. március 18-i Mirza-ítélete a C-695/15. sz. ügyben (EU:C:2016:188)

⁹³ Lásd az ítélet 35. pontját.

⁹⁴ Lásd a Bíróság 2016. június 1-jei Bob-Dogi ítélete a C-241/15. sz. ügyben (EU:C:2016:385)

bíróság elé állították annak érdekében, hogy határozzanak az előzetes letartóztatása és a magyar igazságügyi hatóságoknak történő átadása céljából. Ennek keretében a román bíróság elrendelte haladéktalan szabadon bocsátását, mindazonáltal bírósági felügyelet írt elő. A sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárást arra hivatkozással kérte a tagállami bíróság, hogy az érintett személyt ekkor nem tartották fogva, de bírósági felügyelet alatt állt, amely szintén korlátozta a személyes szabadságát. A Bíróság egyrészt elutasította a sürgősség iránti kérelmet, másrészt úgy határozott, hogy az ügyet soron kívül bírálja el. A bírósági felügyelet tehát nem minősül szabadságtól való megfosztásnak, ugyanakkor indokolhat soron kívüliséget.

3.4.3. Az alapvető jogok megsértésének veszélye. A sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárást igazoló indokok közül a legtagabb az alapvető jogok megsértésének veszélye.

- Egy 2017-es ítélettel zárult ügyben a Bíróság ilyenek tekintette azt, hogy a sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás alkalmazása iránti kérelem vizsgálatának időpontjában a felperesek embertelen vagy megalázó bánásmód valós veszélyének voltak kitéve. Márpedig a Bíróság szerint ez a körülmény olyan sürgősségi elemnek tekintendő, ami indokolja a sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás alkalmazását.⁹⁵
- Egy másik ügyben az alapügy felperese köteles volt haladéktalanul elhagyni Olaszország területét, és bármelyik pillanatban sor kerülhetett a Nigériába való kitoloncolására, ahol ki volt téve a halálbüntetés, a kínzás és más embertelen vagy megalázó bánásmód és büntetés komoly veszélyének. A Bíróság azzal az indokolással fogadta el a sürgősségi eljárás iránti kérelmet, hogy nem volt kizárható, hogy a felperest a rendes előzetes döntéshozatali eljárás befejezése előtt kitoloncolják Nigériába.⁹⁶
- Egy gyermek testi-lelki egészségének nagy fokú veszélye, különösen ha a fejlődése szempontjából különösen érzékeny szakaszban van, szintén megalapozhatja a sürgős eljárást az alapvető jogok megsértésének veszélyére hivatkozással.⁹⁷

3.5. A sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárások témakör szerint 2019 és 2024 között. A következő táblázatban összefoglaltam az elmúlt évek eljárásainak számát témakör szerinti bontásban.

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Összes
Büntetőügyek ⁹⁸	7	2	5	4	2	4	24
Menekültügy, bevándorlás, határok ⁹⁹	0	2	1	1	1	0	5

⁹⁵ Lásd a Bíróság 2017. március 7-i X és X ítélete a C-638/16. sz. ügyben (EU:C:2017:173)

⁹⁶ Lásd a Bíróság 2018. szeptember 27-i FR végzése a C-422/18. sz. ügyben (EU:C:2018:784)

⁹⁷ Lásd a Bíróság 2018. október 17-i UD ítélete a C-393/18. sz. ügyben (EU:C:2018:835)

⁹⁸ Az igazságügyi együttműködés büntetőügyekben

⁹⁹ A határok ellenőrzésével, a menekültüggyel és a bevándorlással kapcsolatos politikák

Polgári ügyek ¹⁰⁰	0	2	2	0	1	0	5
Rendőrségi együttműködés	0	0	0	0	0	0	0
Egyéb	0	1	1	1	0	0	3
Összesen	7	7	9	6	4	4	37

Sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárásban elbírált ügyek száma¹⁰¹

3.6. Magyar vonatkozású ügyek. Magyar bíróság kezdeményezésére 2024 végéig mindössze két alkalommal került sor sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárásra. Az egyik a korábban már említett Mirza-ítélet volt.¹⁰²

Az ún. tranzitónás ügyben egy ennél jóval jelentősebb kérdésben értelmezte az unió jogot a Bíróság.¹⁰³ Az ügy érdekessége az is, hogy ez volt az első olyan ügy, amikor a nagytanácsban járt el a bíróság sürgősségi előzetes döntéshozatal során. Mint ismeretes az ítélet megállapította, hogy a menedékkérőknek vagy a kiutasítási határozat hatálya alatt álló harmadik országbeli állampolgároknak a szerb–magyar határon található, röszkei tranzitónában való elhelyezését „őrizetnek” kell minősíteni. Az ítélet kimondta azt is, hogy ha az ezen őrizet szabályszerűségének bírósági felülvizsgálatát követően megállapítást nyer, hogy az érintett személyeket érvényes ok nélkül vették őrizetbe, az eljáró bíróságnak el kell rendelnie a haladéktalan szabadon bocsátásukat.

Az előterjesztő magyar bíróság azzal indokolta a sürgősségi eljárás alkalmazását, hogy az alapeljárások felperesei a kérelem benyújtásakor de facto meg voltak fosztva szabadságuktól. Az nem volt vitatott, hogy a kérelmek olyan irányelvek értelmezésére vonatkoztak, amely a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térségről szóló EUMSZ rendelkezésekkel kapcsolatos. A valódi kérdés az volt, hogy a teljesült-e az a feltétele a sürgősségi eljárásnak, amely szerint az alapügyben érintett személyek meg legyenek fosztva a szabadságuktól és további őrizetben tartásuk az alapeljárás kimenetelétől függ. A Bíróság három érvet hozott fel a sürgősség mellett:

- Az első az volt, hogy a szabadságelvonás fennállásának kérdése elválaszthatatlanul kapcsolódott az ügyekben előterjesztett kérdések vizsgálatához. Az e kérdésekre adott választól függött az alapeljárások felpereseinek a tranzitóna azon harmadik országbeli állampolgárok számára fenntartott szektorában való elhelyezésének fenntartása, akiknek a menedékjog iránti kérelmét elutasították.¹⁰⁴
- A második érv arra vonatkozott, hogy az alapeljárások felperesei akkor a származási országukba való kitoloncolásukat elrendelő határozat hatálya alatt álltak, így annak ellenére rövid határidőn belül visszaküldhetők voltak ezen országokba, hogy bíróság soha nem vizsgálta az említett felperesek

¹⁰⁰ Az igazságügyi együttműködés polgári ügyekben

¹⁰¹ Saját összesítés az igazságügyi statisztikák alapján.

¹⁰² Lásd a 3.4.1. pontot.

¹⁰³ Lásd a Bíróság 2020. május 14-i ítéletét a C-924/19. sz. PPU és a C-925/19. PPU sz. egyesített ügyekben (EU:C:2020:367)

¹⁰⁴ Lásd az ítélet 103. pontját.

menedékjog iránti kérelmét alátámasztó okok megalapozottságát. Nem volt tehát kizárható, hogy az alapeljárások felpereseit az előtt utasítják ki származási országukba, hogy lezárulna egy olyan előzetes döntéshozatal iránti eljárás, amelyet nem sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás keretében folytattak le.¹⁰⁵

- Végül a Bíróság kiemelte, hogy az alapeljárás egyik felperese kiskorú volt, akinek mentális és pszichés egészsége romlott amiatt, hogy a röszkei tranzitónában tartózkodott. A bírósági határozat meghozatalával kapcsolatos késedelem meghosszabbította volna ezt a helyzetet, ily módon pedig azzal a kockázattal járt volna, hogy súlyos, akár helyrehozhatatlan kárt okoz e gyermek fejlődésében.¹⁰⁶

4. Következtetések

A tanulmányban összegzett szabályozási háttérből és ítélkezési gyakorlatból megállapítható, hogy mind a gyorsított eljárás, mind a sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás sikeresen betölti az a szerepet, amit a bevezetésükkor szántak nekik. A Bíróság eljárásainak viszonylagos időigényessége mindig is igényelte az általánostól eltérő, attól valamilyen mértékben gyorsabb döntéshozatalt. Korábban erre egyedül a soron kívüli eljárás adott lehetőséget. A 2000-es évektől a gyorsított eljárás már egy ehhez képest sokkal jobban szabályozott eszközt adott a Bíróság kezébe, majd néhány évvel később a sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás egy még gyorsabb, ugyanakkor jóval szűkebb területen alkalmazható rendszert vezetett be. A gyorsított eljárás iránti kérelmek rendkívül alacsony eredményessége azt mutatja, hogy a Bíróság erre az eljárásra egyfajta „ultima ratio”-ként tekint, vagyis az alkalmazási körét és esetszámát igyekszik a lehető legszűkebbre szabni. A sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárásoknál az erre irányuló kérelmek magasabb eredményességi mutatója elsősorban annak köszönhető, hogy a tagállami bíróságok megfontoltabban élnek az erre irányuló kérelmekkel. Végezetül a két eljárás legfontosabb jellemzőit az alábbiakban foglaltam össze.

	Gyorsított eljárás	Sürgősségi előzetes döntéshozatali
Bevezetésének éve	2000	2008
Milyen eljárásban alkalmazható?	Bármilyenben	Csak előzetes döntéshozatalnál
Az uniós jog milyen területén alkalmazható?	Bármilyen területen	Csak az EUMSZ III. részének, V. címe
Kezdeményezhető-e hivatalból is?	Igen	Igen

¹⁰⁵ Lásd az ítélet 104. pontját.

¹⁰⁶ Lásd az ítélet 106. pontját.

Az eljárások átlagos időtartama ¹⁰⁷	9 hónap	4 hónap
Évente benyújtott kérelmek száma átlagosan ¹⁰⁸	42	18
Kérelmek eredményessége átlagosan ¹⁰⁹	5%	45%
Mennyi magyar vonatkozású ügy volt eddig?	2	2
Volt-e példa teljes ülésre?	Igen, két ügyben.	Nem
Volt-e példa nagytanácsban eljárásra?	Igen, egy ügyben.	Igen, 13 ügyben.
Milyen okok indokolhatják a gyakorlat szerint?	<ul style="list-style-type: none"> – A szabadságtól való megfosztás. – Súlyos bizonytalanságok az uniós jog alapvető kérdéseivel kapcsolatban. – A kérelmezők anyagi nincstelensége és szociális segélyben való részesülésre való képtelensége. – A közös európai menekültügyi rendszer megfelelő működésével kapcsolatos rendszerszintű problémák. – A tagállamok bíróságai függetlenségének biztosítására irányuló garanciák megsértésén alapuló rendszerszintű kétségek. – Olyan ügy, ami az Unió arra vonatkozó hatáskörét érinti, hogy az 	<ul style="list-style-type: none"> – A szülő és a gyermek közötti kapcsolat megromlásának veszélye. – A szabadságtól való megfosztás. – Az alapvető jogok megsértésének veszélye.

¹⁰⁷ 2019 és 2023 között

¹⁰⁸ 2019 és 2023 között

¹⁰⁹ 2019 és 2023 között

	uniós költségvetést és az uniós pénzügyi érdekeket olyan sérelmekkel szemben védje, amelyek az EUSZ 2. cikkben foglalt értékek megsértéséből következhetnek.	
--	--	--

Irodalomjegyzék

- Andrew RENSHAW – Jan BLOCKX, *Judicial review of mergers in the EU*, The Antitrust Bulletin: Vol. 58, Nos. 2 & 3/Summer-Fall 2013
- Monika KAWCZYNSKA, *Combating the constitutional crisis in Poland – Can the European Union provide an effective remedy?*, Hungarian Journal of Legal Studies 61 (2020) 2, 229–253 DOI: 10.1556/2052.2020.00269
- Petra BÁRD - Anna ŚLEDZIŃSKA-SIMON, *Rule of law infringement procedures A proposal to extend the EU’s rule of law toolbox*, CEPS Paper in Liberty and Security in Europe No. 2019-09, May 2019
- Silvia BARTOLINI, *The Urgent Preliminary Ruling Procedure: Ten Years On*, European Public Law Volume 24, Issue 2 (2018) pp. 213 – 226, <https://doi.org/10.54648/euro2018013>
- Stephanie LAW, *Expedited Procedures: Court of Justice of the European Union (CJEU)*, Oxford Public International Law, Max Planck Encyclopedia of International Procedural Law [MPEiPro] (<https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law-mpeipro/e3662.013.3662/law-mpeipro-e3662>, letöltve: 2024.11.01.)
- Stephanie LAW, *Urgent Preliminary Ruling Procedure: European Court of Justice (ECJ)*, Oxford Public International Law, Max Planck Encyclopedia of International Procedural Law [MPEiPro] (<https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law-mpeipro/e3865.013.3865/law-mpeipro-e3865>, letöltve: 2024.11.01.)
- VILLÁNYI József: *Az Európai Unió Bírósága előtti eljárás gyakorlati szempontból*, Alkotmánybírósági Szemle, 2011/2., 101-118. o.